

Heidegger: Vom Wesen der Wahrheit – seminář

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu: Heidegger: Vom Wesen der Wahrheit

◆ přepis, česky, vznik: 6. 3. 1973

◆ transcript, Czech, origin: 6. 3. 1973

Heidegger: *Vom Wesen der Wahrheit* – seminář [1973]

6. 3. 1973

(referuje Macek) A 0–26

A 26 -> (L) No, tak děkuju. Já jsem tam asi řadu věcí nezachyt, ale takový dvě drobnosti. Vy jste tam vyložil nebo přeinterpretoval místo, na str. 57, kde mluví Heidegger o „světě“ (v uvozovkách), tak jste tam dal místo toho představa světa. To by sice v zásadě bylo možný, ale musíme si být ovšem vědomi toho, že tady je základní rozdíl. Zatímco představu světa nemůžete rozhojnit tím, že do ní dáte předmět – to nemůžete, dát nověj předmět do představy. Jedině tak, že zahrnete do představy představu tohoto nového předmětu. Ale ten „svět“ (v uvozovkách), to je ten svět, v kterým skutečně jsme a do kterého ten předmět dáme. A „svět“ (v uvozovkách) je to proto, že to vlastně není svět, jak jest, ale náš vlastní svět, to jest svět, viděný prizmatem tý představy, řekněme, ale nejenom představy, nýbrž celý řady dalších např. různých akčních systémů atd. A ten rozdíl... jo, no, to je jen taková maličkost, ale musíme na to pamatovat. – A pak jste říkal na začátku, že nerozumíte těm dvěma prvním větám. Tak já si myslím, že by bylo docela užitečný, kdybyste se teď ještě pokusil přesně říct, čemu nerozumíte. Tedy ne dvěma větám, nýbrž té věci, čemu teda nerozumíte. To je vždycky dobrý to nějak ohraničit, pokusit se to přece jenom nějak uchopit, to, čemu nerozumíme, alespoň nějak negativně. Tak jestli do toho máte chuť; jinak bychom se hned pustili do toho druhýho... Já myslím, že by to bylo užitečný.

(Macek) Mně není jasný, co se vlastně tvrdí. Jaká je teda teze tý výpovědi. Nebo znění jaký je.

(L) Podívejte se, tak třeba, máme tam různé termíny. Vy těm termínům všem rozumíte? Tam máme třeba alétheia, to už bylo, odkrývání. Steresis, to je nověj termín, ale je vyloženej jako zbavenost, v závorce; zřejmě, poněvadž se už k tomu nevrací, nic zvláštního jinýho to neznamená, je to jen poukaz na to, že teda to steresis, to už je antickej termín, je u Platona, je u Aristotela, tak celkem vzato, na tom nic zvláštního není. Teď skrytost, to jsme měli. To uchovávaní, vlastnictví... Tedy: je tam nějakej termín z toho nejasnej?

(M) Termín ne, snad.

(L) Tak teď jsou tam takový jednotlivý části tý výpovědi. Tedy skrytost že odpírá té alétheia odkrývání. Je tohle nejasný?

(M) No, ne, není to úplně jasný. Třeba tím, že je opakem třeba, tradičně to je odkrytost, tak to by bylo jasný. Ale jak jí odpírá?

(Šilar) Tím že k ní patří ta skrytost, k tý aletheia, tak odpírá, brání v tom odkrývání, jednak, ale přesto ji nenechává zbavena tý možnosti, nenechává ji furt trvale zakrytou, a ještě ji chrání v tom v nejvlastnějším, co je jejím vlastnictví, totiž v tom jejím odkrývání. Čili, taková, já nevím jak bych to řekl. Ta alétheia, aby byla odkrytá, tak musí být skrytá předtím nějak...

(M) No tak toleto je jasný teda... Jak jsi viděl tu zbavenost, jak jsi ji vysvětlil?

(Š) Že ji nezbaví tu alétheiu tý možnosti toho odkrytí, nebo... tak nějak to chápu.

(M) Já nevím, co to je.

(Š) Nezbaví, přestože ji skrývá. Že za tím odkrýváním nechává ještě...

(L) Počkejte, vy jste řekl, že ji skrývá. Koho?

(Š) No, skrytost skrývá tu alétheiu...

(L) Ne. Alétheia není skrytá.

(S) No, k té alétheia patří ta skrytost.

(L) To patří, ale není to tak, že můžeme o alétheia říct, že ta alétheia je skryta. Aletheia je odkrytost, a tím pádem do všech detailů je odkrytá. Ta skrytost se týká čehosi jiného než pravdy.

(S) Toho uchopení tý pravdy, že, nebo přiblížení...

(L) Ne. Toho, co ta pravda odkrývá! Co odkrývá pravda? Když je pravda odkrytostí nebo odkrýváním, tak odkrýváním čeho?

(M) Skrytého.

(L) Skrytého! Ale odkrývá pravda skryté v plnosti? Docela? Že to skryté přestane být skryté?

(Dvoř.) Brání jí v tom ta skrytost.

(L) No, brání! Čili neodkrývá! Co odkrývá? Odkrývá jednotlivé – vždyť jste to zopakoval z té pátý kapitoly, odkrývá jednotlivé jsoucno. Ale vyčerpává se ta skrytost tím, že skrývá jednotlivá jsoucna?

(Š) Skrytí skrytého vcelku...

(L) Čili aletheia sice odkrývá to skryté, zejména pokud jde o jednotlivá jsoucna, ale nikoliv v plnosti, ne tak, že by prostě odkryla vše. Pravda nemůže odkrýt najednou vše, pravda je postupné odkrývání. To není odkrytost ve smyslu jednorázového strnutí roušky. Je to postupné odkrývání. A to odkrývání začíná tím, že se odkrývají jednotlivá jsoucna. A teď tam něco furt zbejvá, jsou nějaký jakýsi resty. Ty resty z velké části jsou také ještě jednotlivá jsoucna, ale kromě toho, že tam jsou ještě skrytá jednotlivá jsoucna, tak je tam něco ještě dalšího. To tady v této větě už není, takže k tomu dojdeme až za chvíli. Ale tady tedy ta skrytost sama o sobě, která tady je jaksi vyzdvížena, do jisté míry hypostazována, jako kdyby to byl někdo, že, ta skrytost brání pravdě v tom odkrývání. Tedy odpírá, vzpírá se, nedovoluje pravdě odkrývat docela. Čili je to de facto zápas, zápas mezi pravdou, která odkrývá, a mezi skrytostí toho, co je odkrýváno. A ta skrytost se brání. No tak to máme, tu půlku první věty bychom měli tak zhruba vyloženou, asi, ano? Nebo je tam ještě něco problematického? Tak zatím můžeme jít dál.

„a neponechává ji ještě jako steresis (zbavenost)“: co to znamená? Tady budeme muset potom si na pomoc vzít tu třetí část věty, protože zřejmě bychom to plně nevyložili. Ale zatím zůstaňme u toho středu. Co to znamená, že skrytost neponechává pravdu jako zbavenost? A to „ještě“?

(Š) Nezastavuje tu cestu toho odkrývání?

(L) Jak jste to říkal? Nezastavuje? Slyšel jsem dobře?

(Š) To odkrývání se může dále dít nějak.

(L) To ano. Zápas je možnej jedině díky tomu, že teda z obou stran je vyvíjen tlak. Ale to se tady neříká. Tady se říká, že ta skrytost tedy odpírá, vzpírá se, brání, a neponechává pravdu ještě jako zbavenost. Tedy, podívejte se, díváte se do toho německého textu někdy? Tam je „lässt sie noch nicht zu“. Co to je zulassen? Zulassen je „připouštět“, přesně. Čili ne „neponechává“, ale nepřipouští. Já nevím, proč tady je slovo neponechává. Neponechává by bylo jenom to „lässt“, tedy lassen je nechat. Ale zulassen je připouštět. Že je někdo třeba připuštěn ke zkoušce, to je zulassen. Že nepřipouští ještě – ještě ne, to znamená: někdy později třeba jo, ale zatím ještě ji nepřipouští jako steresis. A v závorce je „Beraubung“, že. Co se myslí teda asi ... teda Beraubung je oloupení. Česky raubíř je lupič, berauben je oloupit, čili především „zbavit“ je tady vysloveno vlastně takovým dost násilnickým způsobem, násilnickým termínem. Co to je to steresis? No, to německé slovo Beraubung je možno přeložit aktivně i pasivně, že. Jako oloupení i jako oloupenost. Když tady v češtině je zbavenost, tak bychom měli vedle toho zároveň pamatovat na zbavení. To není zcela jasný, jestli tam je míněno pasivní. Můžeme to mínit pasivně? Kdyby ta skrytost měla připustit pravdu jako zbavenost, to by znamenalo, že připouští, aby pravda byla něčeho zbavena. No, čeho by pravda mohla být zbavena? A to dokonce jenom provizorně?

(M?) No, že by pravda mohla být tou zbaveností něčeho od něčeho.

(L) No to je taky možný, ano, že by pravda byla sama o sobě zbaveností. Ale čeho by byla zbaveností?

(M?) Té skrytosti, nebo neodkrytosti, toho odpírání...

(L) Jak by pravda mohla se plně prosadit tedy jako zbavenost díky skrytosti? Vždyť se tady mluví o tom, že to je skrytost, která nepřipouští nebo neponechává, nepřipouští pravdu. Jak by skrytost mohla připouštět pravdu jako zbavenost: Mohla by ji připouštět tak, že by přestala odpírat. Ale protože odpírá, tedy neponechává... Tedy tento výklad je možnej, mně nenapad. Já jsem měl na mysli jiné výklad, že ta zbavenost je vlastně zbavení, tedy aktivně, že pravda odkrývá a tím zbavuje skrytost toho, co ji zakrývá. Poněvadž, co to je vlastně skrytost? Skrytost je něco neskrytého, před čím je něco, co to neskryté zakrývá. To je takovej první – toto je původní představa antická, že mezi naším pohledem, naším zíráním, a mezi věcí, kterou nazíráme, je jakási překážka, a že tam, kde se nám podaří tu překážku odstranit, že pak jsme schopni nazírat tu věc, jak jest. Tedy v tom to případě by to nazírání věci tak, jak jest, což jest pravda podle antického pojetí, by znamenalo, že pravda zbavuje tu věc, která je nazírána, té překážky. A jestliže se tady říká, že skrytost odpírá pravdě v této aktivitě, tak to znamená, že ji neponechává zatím ještě jako tu aktivitu, která odstraňuje tu překážku. Tak tenhle výklad jsem měl na mysli já. Mám čím dál větší dojem, že ten váš výklad je nosnější. Tedy nemyslím si, že ten můj by byl nesprávněj, ale že ten váš asi povede dál. To si zapamatujeme. Takže tady máme dvojí výklad toho steresis, kterej si zapamatujeme. No a teď přistoupíme – tak nevím jestli to je, až dosud – je to jasný?

(N) Jo, jistě...

(L) A přistoupíme k té třetí části. Skrytost pravdě uchovává to nejvlastnější jako vlastnictví. Tedy, co to je, to nejvlastnější?

(M) No to odkrývání je jí nejvlastnější, ne?

(L) No jo, a jak ovšem, jestliže to nejvlastnější pro pravdu je odkrývání, tak jak to, že skrytost toto nejvlastnější uchovává tím, že odpírá? ...

(konec A) – 08

(část vynecháno – nenahráno)

(L) Tak co bychom mohli tedy, na tohle?

(M) No, ta skrytost neodpírá nikdy aktivně, vždycky jenom pasivně, tím, že je, vlastně. Odkrývá jenom proto, že je co odkrývat.

(Š) No, Walhens k tomu říká: uchovává jí odkrývání přímo to nejvlastnější...

(L) Takže Waelhens to vykládá, že to nejvlastnější je to odkrývání, a že ta skrytost uchovává právě toto jí nejvlastnější, totiž její odkrývání.

(Š) On právě ukazuje tu podvojnost té věci, že ta podvojnost skrýváni že zároveň odpírá ... aletheia, ale že zároveň chrání nebo uchovává to odkrývání.

(L) Jak bychom to chápali? Je to tam blíž vyloženo? Jakým způsobem by ta skrytost mohla zároveň bránit pravdě v jejím odkrývání, a zároveň to odkrývání jakožto to její nejvlastnější zachovávat? Jak bychom to tedy mohli myšlenkově...

(Š) Říká, že ta skrytost je, že celá existence toho skrytého...

(L) Kdyby nebylo té skrytosti, tak není možné odkrývání a tudíž není možná ani pravda. Tedy v tomhle smyslu? ... Možná, možná, že to... No ale mně se to moc nezdá. Tak tedy v té následující větě se říká, že bytostnému určení pravdy je nejvlastnější ne-pravda. Čili ne-odkrývání.

(Š) No, k tomu zas tedy Waelhens...

(L) No, jen říkejte!

(Š) upozorňuje na to ne-, na to un-, že u Heideggera nemá význam negace v obvyklém smyslu, jak se to používá, ale že to je taková spíš zesilující předpona, jako třeba je Untiefe, což je nesmírná, bezedná

hloubka. V podstatě to má ta předpona význam ur- a ne záporu nebo negace. Čili tím chtěl asi říct, že ta ne-pravda není žádným opakem pravdy, ale že to naopak...

(L) Vztahuje se to taky na tu ne-odkrytost? To znamená, že tedy skrytost by byla prapůvodní odkrytost?

(Š) „Skrytost jako ne-pravda, není negace pravdy, nýbrž to původní pravdě patřící. Každé odkrývání se může uskutečnit jen na základě skrytosti. Proto skrytost předchází, je starší.“

(L) Dobře, ale... druhá věta zní, že „skrytost je pak – myslíme-li na pravdu jako odkrytost – ne-odkrytost a tím i ta bytostnému určení pravdy nejvlastnější ne-pravda.“ Tak pravda je odkrytost, a naproti té odkrytosti je skrytost ne-odkrytost. To by znamenalo v tomto smyslu, že ta skrytost je pr-odkrytost.

(Š) To se teda asi nedá držet.

(L) Mně se taky nezdá, že by se dalo.

(M) Ovšem to, že... tady nestojí, že... neodkrytost je ta ... bytostnému určení pravdy nejvlastnější – tedy ne-pravda je neodkrývání, naproti tomu, co jsme uvedli jako odkrývání, ale ne-odkrytost, tedy, ne-pravda....

(L) Já jsem teď nepochytil...

(M) To není opakem odkrývání, nebo... to se tak neruší, jako ne-odkrývání s odkrýváním. My jsme připustili zkusmo, že tím nejvlastnějším je právě odkrývání. ...

(L) A není?

(M) No ne, to připouští ještě, tento výraz ještě připouští neodkrytost a tím i ta bytostnému určení nejvlastnější ne-pravda. Ta skrytost... Tedy ta nepravda jako skrytost to odkrývání podmiňuje právě, bez... Je-li řeč o pravdě, obojí tam tedy musí, obojí je nejvlastnější. Nebo...

(L) Vy teda máte na mysli, vy myslíte, že se tam v těch dvou větách míní obojí. Jednak že pravdě je nejvlastnější odkrývání, jednak že jí je nejvlastnější ne-pravda.

(M) Ano.

(L) A proč se domníváte, že to takovýmto způsobem míněno obojí? Není daleko pravděpodobnější, že tím je míněno jenom jedno? Jen jediné z toho?

(M) Tady nestojí, tady nejde o pravdu, ale o bytostné určení pravdy...

(L) No?

(M) Já jsem jenom chtěl říct, že... to chápu tak, že tak jako je pravdě nejvlastnější odkrývání, tak ta skrytost, která ji předpokládá...

(L) Která ... ji předpokládá? Skrytost předpokládá pravdu?

(M) Ne, původní skrytost ji umožňuje.

(L) Čili pravda předpokládá skrytost.

(M)

(L) Ano, ale tedy, ještě znova ta otázka: vy tedy máte za to, že tam jde o dvojí, jednak – a teď se to ještě naznačilo, že to chápete tu podvojnost ještě podstatněji, totiž že odkrývání je nejvlastnějším vlastnictvím pravdy, kdežto skrytost že je nejvlastnějším vlastnictvím bytostného určení pravdy. Je to tak? Když jste upozornil na ten rozdíl.

(M) Jestli tam taky to vlastnictví třeba není důležitý...

(L) Já myslím, že ta vaše připomínka je velmi správná. Ještě byste ji měl rozvést.

(M) Já jsem si akorát všim... to odkrývání pravdy je jako vlastnictví pravdy, že to tý pravdě bytostně patří, kdežto ta ne-pravda že už tam patří jen jako předpoklad. Že to je právě ten – protipól, s kterým je v napětí, na rozdíl od toho odkrývání, s kterým není v napětí. Takže je ... vlastnictví. A potom jsem právě... (L) Mně se zdá, že to opravdu... klíčem k tomu je to vlastnictví, ale přece jenom jinak, než jak jste teď o tom mluvil. Především tedy, můžeme mluvit o odkrytosti nebo odkrývání jako o tom nejvlastnějším, jako o nejvlastnějším vlastnictvím pravdy? Co to je, to co může pravda vlastnit?

(M) Vlastnost ...

(L) Vlastnost nikoliv. To sice jakoby to bylo... ale uvědomte si, že vlastnost německy je Eigenschaft, a nikoliv Eigentum. To česky také vlastnost a vlastnictví je něco jiného. Jestliže...

(M) Ne, já ... jsem tam viděl ten rozdíl mezi aktivním odkrýváním a tím „odkrýváním a tím „odkrytost“...

(L) Aha. O vlastnictví pravdy můžeme mluvit jenom tam, kde nejde o vlastnost pravdy. Máme-li nějakou vlastnost, tak o tom nemluvíme jako o vlastnictví. Vlastnictví je něco, co přesahuje rámec našich vlastností. A kdybychom tedy chtěli vyložit tu první větu tak, že tím nejvlastnějším vlastnictvím pravdy je odkrývání, tak bychom se dostali do jistého sporu, že bychom z vlastnictví, tj. za něco, čeho se pravda zmocňuje – to je vlastnictví, ne? naším vlastnictvím je něco, čeho jsme se nějakým způsobem zmocnili, to není něco, co je původně naše. No a čeho se pravda zmocňuje? Nikoli odkrývání, to je jí vlastní. Ta zmocňuje toho odkrytého ...

(M) Odkrytosti

(L) Ano! Takže mně se zdá, že to „a“ v těch prvních dvou částech první věty není souřadné „a“, ale že by tam možná patřila čárka. Já nevím, je-li v němčině také takové pravidlo, ale v češtině je pravidlo, že tam, kde a má význam ale, tak že se před ně píše čárka. A mně se zdá, že tady to a má význam ale. Skrytost na jedné straně odpírá aletheia odkrývání, ale na druhé straně jí neponechá a ještě jako steresis. A ta zbavenost by se pak nevztahovala k tomu odkrývání, ale k tomu odkrývanému, či li k tomu neodkrytému. Skrytost odpírá odkrývání, ale nezbavuje pravdu toho, co se pokouší pravda odkrývat. A tím je naznačeno už tady, že skrytost už je něco jiného než překážka. Druhotná překážka. Že tedy něco původně je dáno jakoby odkrytě. A je zakryto teprve druhotně tou překážkou. Takže skrytost není překážkou, skrytost nesmí být chápána v tom antické smyslu jako překážka, nýbrž je to něco původního. A v jakém smyslu původního? Skrytost je to, co nezbavuje pravdu jejího odkrývání, nýbrž uchovává jí to nejvlastnější jako vlastnictví. Uchovává jí především – skrytost jí uchovává, zdá se mi, to neodkryté. To nepochybně, neboť je-li něco neodkryto, je to skryto a skrytost to zachovává. Ovšem to nedokryté nemůžeme považovat za vlastnictví. Tak co to je tedy to vlastnictví pravdy, co to je, čeho se pravda zmocňuje, když to není to neodkryté, a když to ovšem není a nemůže být ani nějaká vlastnost toho odkrývání, vlastnost pravdy? Musíme tedy najít ještě něco mezi tím. Je to dost srozumitelný, co jsem říkal? Já se teda obávám ... sám ten text je tedy nesmírně nesrozumitelný, nebo nesmírně mnohoznačněj, že, a kdybychom měli více komentářů, tak bychom viděli, že buď tam vůbec komentáře selhávají, anebo se pokoušejí svým způsobem a ne vždycky nejšťastněji to nějak interpretovat. I to, co my tady děláme, samozřejmě je konáno s velkým rizikem. Jestliže tady v té druhé větě se pak říká, že skrytost je neodkrytost, a jestliže se říká, že bytostnému určení pravdy, a já bych to tady zaměňoval, já myslím, že tady není důvodu, proč od sebe lišit pravdu a bytostné určení pravdy, a tedy proč pravdě neboli bytostnému určení pravdy, tedy pravdě v tom jejím nejvlastnějším, je nejvlastnější nepravda – no tak pak tedy, z toho bych já vysoudil, že to, čeho se pravda zmocňuje a čeho není zbavována skrytostí, nýbrž naopak, co skrytostí uchovává jako její nejvlastnější vlastnictví, je ne-pravda. Tedy z tohoto bych tedy vysoudil, že to, co jsme hledali, to co musíme odlišit na jedné straně od toho neodkrytého a odkrývaného a na druhé straně od těch vlastností pravdy, od toho odkrývání, že tady je nepravda, to že je to třetí. Mně se zdá, že není jiného výkladu.

(?) Jak tomu rozumět?

(L) Jak tomu rozumět, to teda musíme jít dál, že. Ale mně se zdá, že z toho textu je toto jasné. Jak tomu dále rozumět, co to je ta nepravda, to je další úkol. O ne-pravdě jsme mluvili – ještě než se k tomu dostaneme: prosím vás, až dosud to je jasné? Myslím jenom formálně, ne tak, že bychom věděli, co se tím celkově rozumí, ale ... tuhleto, ten, to vysuzování, tedy máme to před sebou jako provedený a ne jako když někdo něco něco odříká... Ta argumentace je vám jasná? Tedy za prvé ta argumentace, proč tam musíme hledat to třetí ...

(M) To myslím je jasné ... Proč jsme vyloučili tamty dvě ...

(L) Tak to je jasné, že musíme hledat něco třetího, a že z té druhé věty lze vyvodit, že to třetí může být jedině ta nepravda. O ničem jiném se tam takto nemluví, abychom to mohli identifikovat jako to třetí. A z toho je současně jasné, že ta nepravda není pouhé popření pravdy, že, protože ta pravdy by pak bylo něco čtvrtého. To není popření pravdy, naopak. Tady se ukazuje, že pravda jako své nejvlastnější vlastnictví si podržuje ne-pravdu, má ne-pravdu, že se zmocňuje jako svého nejvlastnějšího ne-pravdy, a že skrytost sice odpírá pravdě odkrývání, ale na druhé straně jí uchovává ne-pravdu jako to její nejvlastnější. Tak mně se zdá, že tohleto by vám mělo být jasné. No a teď, co se dosud říkalo o ne-pravdě? Já už si nepamatuju, kdo to referoval ... No, mohli byste se někdo pokusit ... Tak například na konci 4. kapitoly se říká, že ne-pravda nemůže být kladena na roveň nesprávnosti úsudku, čímž už bylo naznačeno, že ne-pravda – ovšem není to ještě bez toho -, bez pomlčky – že nepravda nesmí být chápána jako omyl. No, podívejte se, v tom dalším textu to je v tý 3. větě vysloveno. Skrytost jsoucna vcelku, vlastní to ne-pravda... Čili tady se z té skrytosti vůbec vyjímá skrytost jsoucna vcelku. A tato skrytost jsoucna vcelku je dříve než jakákoliv zjevnost toho či onoho jednotlivého jsoucna. Tak co to je ta ne-pravda, ta která je vůbec dřív než jakékoliv ... Až dosud se mohlo zdát, že tím, že třeba věda odkrývá jednotlivé jsoucna, tak tím, že odkrývá jednotlivé, zapomíná a ergo i zakrývá to ostatní. A tedy zakrývá, zapomíná jsoucno vcelku. Ale tady se praví: ne, ne, ne. Není to teprve zjevnost toho či onoho jsoucna jednotlivého, nýbrž něco, co je daleko dříve, než jednotlivé jsoucno vůbec může být odkryto. Dříve než je jakákoliv odkrytost jsoucna jednotlivého, už tu je skrytost jsoucna vcelku. Tato skrytost jsoucna vcelku není tedy produktem žádného přístupu člověka, zdá se. Čím to tedy je?

(M) Je to tedy určitá skutečnost, zapomínaná tím přístupem vědeckým ...

(L) Nikoliv. To, co je zapomínáno tím vědeckým přístupem, je mnohem pozdější než to, co vůbec jakýkoliv vědecký přístup předchází, co jakémukoliv vědeckému přístupu předchází. Ta původní skrytost jsoucna vcelku je dřív než jakýkoliv vědecký přístup. Čili vůbec to nemůže být konstituováno teprve nějakým zapomínáním. Já neříkám, že se tím konstituuje, ale to – to je její vlastností taky, že je takto zapomínána. Já neříkám, že tím teprv vzniká, ale...

(L) To ano, to je pravda. Ale my se teď ptáme, kde to je nebo co to je, nebo kde to máme hledat, když to vlastně... Sice pravda je, že ten vědecký přístup na to zapomíná ...

(konec strany B – 08 – konec pásku; pokračování na 38)

(L) ... dost daleko, a vlastně jsme si neřekli ještě nic z toho Waelhense... Tak, kolik máte ještě času?

(Š) No, jak se na to dívám... Myslím, že Waelhens nám k tomu moc nepřinese, nák... Jenom to asi, že ... člověk si to trochu rozmyslí, že pochopí, oč vlastně jde, ale že člověk vlastně pochopí, že nevím, oč vlastně jde...

(L) To by mně, poslyšte, nebylo líto, že jste do té doby nevěděl nebo jste zjistil, že... ale že stále ještě nevíte, oč jde...

(Š) Ne, tone, jenom že jako... já jsem si jako myslil, že tomu rozumím, ale pak jsem zjistil, že...

(L) Vždyť bychom se k tomu mohli vrátit příště třeba, ona to je, no ne nejtěžší, ale jedna z nejtěžších kapitol, možná že bude dobře se k tomu vrátit, a třeba příště z toho Waelhense, tedy co říká W. a my si to pak budeme poměřovat. Já bych rád věděl, jak dalece jste to, co jsem teď říkal, mohli akceptovat jako – nemyslím souhlasit s tím, ale akceptovat jako přijatelný výklad, jako možný výklad této věci, jako určitou interpretaci. Jestli jste byli schopni to podržet jako celek v hlavě. To by mne teda strašně

zajímalo, jestli ten výklad natolik byl srozumitelným abyste ho mohli třeba reprodukovat, i když s tím nesouhlasíte.

(M) Já myslím, že výklad je srozumitelný, a že se dá akceptovat, a že jako výklad založenéj na tom, že toto tajemství proniká, že teda je aktivní, že proniká lidský pobyt, torzo, za interpretaci nosnou pokládám...

(L) No tak podívejte se, já bych byl pro to: zkuste si teda tu interpretaci, poznámky jste si dělali, zkuste si ji reprodukovat, takže někdo z vás by příště zopa-

(?) V 6. kapitole nám byla největším problémem první věta; tam jsme přišli na dvě možná chápání té věty. Skrytost odpírá alétheia odkrývání, to znamená, skrytost tím, že je, brání té pravdě, aby ... odkryla...

(H) Ale to není jedna z možností, to je prostě to, co tam je, to ještě není ...

(?) Ano, to je to, co tam je... a potom druhá, a neponechává ji ještě jako steréisis, což lze pochopit jako že ta skrytost nepřipouští pravdu jakožto zbavenost něčeho od skrytosti... anebo že ... se ta zbavenost vztahuje k tomu, co se ta pravda pokouší odkrývat, nikoli k tomu odkrývání, tedy ...

(H) Jak si to představujete?

(?) No to je právě to, to druhé, co jsem ještě nepochopil... co jste nám ...

(H) Podívejte se, když říkáte, že se netýká toho odkrývání, nebo té zakrytosti, nýbrž té věci samé, skryté nebo odkryté, no tak čeho by ta věc, bez ohledu na tu zakrytost nebo odkrytost, mohla být zbavena? Může jít ještě o nějakou zbavenost další, nežli o zbavenost té skrytosti? Čeho by mohla bejt ta věc sama, která je skryta a pak odkrývána, čeho by mohla bejt sama o sobě zbavena, bez ohledu na to odkrývání?

(?) Mohla by být zbavena původní odkrytosti, ovšem skrytost je původnější než ...

(H) No ne, původní odkrytosti? ... Vo tomhle jsme právě hovořili. Ta antická, řecká představa by byla, že ta skrytost spočívá v tom, že mezi naším zíráním a mezi tou věcí, kterou nazýváme, je nějaká překážka. A když tu překážka necháme padnout, tak ta skrytost je odstraněna a zbývá už prosté zírání. Ale právě u Heideggera to je jinak. Tam podle té antiky by už o nic jiného nešlo. Ale Heidegger říká, že tady je ještě jiná skrytost, než kterou by bylo možno převést na překážku, která stojí mezi námi a mezi tou věcí, že tu je jakási původní skrytost, na které my nemáme žádnou zásluhu, že bychom nějak s sebou ty překážky nesli, ale že tady ani není nějaká překážka, kterou bychom my mohli svým přístupem odstranit. Protože ta překážka, o kterou tady jde, ona to vlastně není překážka, že, ale ta překážka, o kterou tady jde, je cosi tak původního, že to klade odpor.

Tady právě analýzou těchto prvních vět zjistíme, že Heidegger se vlastně odchyluje od té původní tradice řecké, ačkoliv na první pohled to vypadá, že v ní je, a že rozlišuje dvojí skrytost. Na rozdíl od té skrytosti, která může padnout tím, že padne přehrada, padne nějaké prizma, které nám brání v pohledu, v tom zírání, tak tady se mluví nějaké původní skrytosti, dokonce skrytosti původnější, než je pravda sama. A to nikoli pravda ve smyslu odkrývání, my jsme v minulých kapitolách došli k tomu, že pravda je ještě něčím hlubším, a tak ještě než toto hlubší tady je jakási skrytost původní, a ta se potom identifikuje. No, tak co teď přijde? (?) Kdo ... nebylo to něco tedy napříč?

(M) Ne, nebylo, ale ... to ...

(H) Taky bychom ještě mohli říci, abychom ještě skočili dál, co jsme si minule neříkali, že, ale mně teď napadá... Tak o tom jsme se zmiňovali minule, že ten pokus pravdy odkrývat je nestranný, a té skrytosti odpírat tomu odkrývání, že vlastně je jakýsi zápas, že ta skrytost nemá povahu jenom pasivní, trčící překážky, jako je třeba ... ta skrytost aktivně se brání odkrývání. A teď bychom k tomu teda mohli přidat ještě jednu věc: jestliže ta skrytost se tak úspěšně brání tomu odkrývání, a tedy je překážkou, překáží pravdě v tom, co je jejím údělem, co je její funkcí, tak to je tím, že ta skrytost není před pravdou jako něco jí vnějšího, nýbrž že to je cosi, co je v samém základu, jádru té pravdy

samotné. Je to cosi hlubšího ještě než pravda, ale na čem ta pravda stojí, takže ta pravda se pokouší odkrýt něco, čeho skrytost je zdrojem samotné pravdy, ne toho překážkou. Pravda žije ze skrytosti, ne že by jenom byla v zápasu s ně čím vnějším. Jestli můžeme mluvit tady o zápase, tak je to zápas pravdy se sebou samou, nebo se svým vlastním zdrojem. A to je právě to, čím můžeme vyložit tu třetí třetinu té první věty: uchovává jí to nejvlastnější jako vlastnictví, totiž rozuměj: sebe samu. Neboť jestliže je něco nejvlastnějším vlastnictvím odkrývání, je to skrytost. Ale ne proto, jak jsme o tom minule hovořili, ne proto, že kdyby bylo všechno odkrýto, že už tedy další odkrývání je zbytečné. To není v tomto jednoduchém, primitivním smyslu, nýbrž pravda v hloubi je zakotvena v té skrytosti. Ne že by ji potřebovala jako třeba nezbytnou materii svého odkrývání, ale žije z ní. Jak tomu rozumět, k tomu přijdeme dál. To je asi tak ta první věta, že? A ta druhá věta, po tom, co jsme řekli – vlastně samozřejmě, spousta z toho, co je dál, jsme do toho zatáhli, že. Při interpretaci to jinak není možný, nemůžeme zůstat u jediné věty, ale pak to dáváme všechno jako do celku, do integrity. Ta druhá věta tedy říká co? (?) Říká právě to, že ta skrytost je to nejvlastnější bytostnému určení, že skrytost je ne-odkrytost ... (H) tedy bytostnému určení pravdy, že, nejvlastnější, a potom to nejvlastnější se tady nazývá ... (?) Nepravda... (H) Ne-pravda. Jako skrytost je ne-odkrytost, tak tady jejím nejvlastnějším vlastnictvím, tím nejvlastnějším bytostného určení pravdy je ne-pravda. A to jsme si říkali z toho Waelhense-Biemela, že tedy ne-pravda neznamena popření pravda, on tam tedy vykládá, že to je to Ur-, původní pravda. A o tom jsme vyslovili své pochybnosti. Pamatujete se na to? Proč tyto pochybnosti? ... Nevzpomínáte si Vy? (Š) To bylo v souvislosti s tou ne-odkrytostí, ne? (H) no, ano, ano, my jsme si říkali: tam je taky ta pomlčka! To by znamenalo, že to ur- musíme použít i v tomto druhém případě! (Š) Tady právě to je výjimka. Ta ne-odkrytost tady není ve významu ur- ... (H) A proč tedy je to také s pomlčkou? To je tedy divná interpretace, když tam hned zavádí něco, co ale musí vyhlásit za výjimku. To byla ta naše námitka. Vám se to líbí, já vidím! Ale jak se vypořádáte s touhle námitkou?

(Š) No, Waelhens tam do toho tu neodkrytost nezahrnuje ... (H) No právě, no ale proč? To je pak dost libovolný. Když je to ve větě hned vedle, a je to graficky vyznačeno úplně stejně. Proč tam říká ne-odkrytost (s pomlčkou) a nikoliv jenom neodkrytost? Proč by to jedno ne- znamenalo Ur- a to druhý by neznameno Ur-? To by byla taková dost divná práce filosofická. Proti tomu by pak bylo třeba mít co nejvážnější námitky, to je potom – to je potom věštění, a ne filosofie. To by tam pak musel použít ještě jiného grafického znamení. Víte, že přece třeba on používá – myslím že to je taky tady vzadu v knížce – ale každopádně na celé řadě míst: Sein, nebo Sein a Seyn – to tady v tom českém překladě v závěrečné poznámce máme použito bytj vedle bytí, jak se to psalo za starých Čechů, dlouhý í ještě neměli a tak to psali takhle. Tak to je pokus, jak to přeložit to Seyn. Taky se psalo ještě v minulém století, já teď dělám něco s Bolzanem, tak tam ještě Seyn, der Seyende se ještě píše s y. Tak to je ten pokus. Heidegger teda takhle pracuje graficky. A najednou tady že by to pomínil? Vždyť tam mohl udělat nějaký křížek nebo hvězdičku, nebo podtrhnout, nebo dát tam jinej nějaký znak – ale nedal. Každopádně to je důvod, proč mít pochybnost nad tím Waelhensovým výkladem. Teď by bylo třeba, jestliže se vám to přesto líbí, najít argument, proč ten Waelhensův výklad je správný. Nicméně teda jsme si připomněli, proč nebo v jakém smyslu jsme o tom hovořili, a můžeme jít dál. ... Ta třetí věta je poměrně jasná, o tom jsme už mluvili, že ... (?) Tam se říká, že skrytost je původnější, není to následek... (H) Není to tedy vada našeho poznání, ta skrytost. Ta skrytost je v základu, ta je tam dřív, než vůbec někdo se pokouší něco poznat. (?) Je straší nejenom než ta zjevnost, než to vidění, ale je také starší než to nechání být, které už s tou skrytostí počítá, tedy... a počítá s tím tajemstvím. (H) A co o tom tajemství tam můžeme říct na základě toho textu, omezeného na těch několik vět na konci odstavce? Co se o tom tajemství říká, jak tomu máme rozumět? (?) To tajemství, to je tam ne-pravda, která proniká, která je tedy původní, a skrze to lidské Dasein proniká, je vlastně tím nejvlastnějším, čeho se pravda potom zmocňuje... (H) No, to slovo je trochu silné, zmocňovat, to by asi Heidegger neuznal. To když se toho zmocní, tak to uchvátí. Ale tady vůbec o ničem takovém nemůže být řeč, tady naopak proti tomu zmocňování, proti tomu uchvácení, tak už v minulé kapitole se mluví o tom nechání být, už tím se naznačuje, pozor, to není žádná techné, to není žádná manipulace. Prosím, vy jste chtěl něco. (M) No, jak jsme tam došli k tomu, že to právě není to zmocnění, nebo to uloupení,

ale to svěřenství. (H) Ano, ano. Ano, to už teda je interpretace, ale vraťme se ještě k těm posledním dvěma větám. Tak tam se to tajemství dává na roveň skrytý, skrytého celku. Tedy tajemství není jednotlivá skrytost, nebo skrytost jednotlivého, ale je to

6 skrytost skrytého vcelku. Tak to je důležitá věc, kterou jste ještě pominul. Jinak to všechno souhlasí. Ne tedy jednotlivé tajemství tady má H. na mysli... (?) Není zaměřena k odkrývání, spíš k přípravě toho tajemství, tedy ... (H) Co teď máte na mysli? (?) Tedy že pravdě je svěřeno ne ... to co odkrývá, nýbrž právě to tajemství, spjaté s tím lidským pobytem, a to tak, že to tajemství je svěřeno samo sebou ... (H) Jako že se samo svěří? To znamená to samo sebou? (?) Vtělené v té úrovni ... Jako, jako takové... (H) Aha, tak. Jako takové, to znamená ve svém jádru, ve své podstatě, ve své plnosti, a tedy takovým že zůstává. Tedy to tajemství není to, co je odkrýváno, nýbrž tajemství je, my bychom řekli, zjeveno, že? To jest, tím že tajemství je zjeveno, nepřestává být tajemstvím. Kdežto jednotlivá skrytost, tím že je od kryta, přestává být skrytostí. Tím se podstatně tajemství liší od jednotlivé skrytosti. Proto to je skrytost skrytého vcelku, a nikoliv jednotlivá skrytost. No, a co je v tom odstavci, tím už skončíme, radikálně nového, co tam je zavedeno, o čem jsme dosud ještě vůbec nehovořili? No to je konec toho odstavce ... (?) No, to tajemství právě... (H) Ano, tajemství, ale zejména je tu zaveden nový termín. Když to probereme, tak tam už je celá řada návazných bodů na to, co bylo řečeno už předtím. Ale co je naprosto nové, že se tam poukazuje na tu spojitost (Š) S tím lidským pobytem... (H) s tím lidským pobytem. Na to teď musíme dát důraz. Zřejmě Heidegger teď kormidluje tímto směrem, když to tam najednou zavedl. To je podobně jako v dramatu, já nevím kdo to prohlásil, snad Stanislavský, že když v prvním jednání visí puška na stěně, tak že v posledním se z ní musí vystřelit. Jinak tam puška nemá co dělat. Takže když tam Heidegger najednou v 6. kapitole zavede souvislost s lidským pobytem, tak si na to musíme dát pozor, poněvadž to nedělá zbytečně. No a teď by bylo ještě zajímavý si uvědomit jednu věc, že se tady vlastně stále hovoří o souvislosti pravdy a nepravdy, a najednou tam přijde ten lidskej pobyt do toho. Takže vlastně se dostáváme jakoby na jinou kolej. My jsme se nedověděli zatím, jak to je ve vztahu k té pravdě. Takže když my se třeba zeptáme: to tajemství, ne-pravda, to co je nejvlastnějším vlastnictvím pravdy, zdrojem, jádrem nebo jak bychom to ještě jinak řekli, proniká jakožto takové, tj. aniž by se změnilo v netajemství, lidským pobytem. A jak je to s pravdou? My jsme mluvili pořád o pravdě, a najednou, že proniká lidským pobytem. Proč se neříká, že proniká pravdou, že pravda je ten prostředník, že pravda je ta Lichtung, ta světlna, pravda je ta díra, kterou proniká tajemství a kterou je zjevováno? Ne, mluví se o Dasein. Jak ta pravda do toho zapadne? My jsme o tom minule - ne teda přesně v plnosti v této souvislosti - ale zavedli jsme o to taky: jak to vypadá, když pravda proniká do tohoto světa? Tak jak ta, čeho ta pravda se může týkat,

co ta pravda odhaluje? ... Odhaluje jednotlivou skrytost, protože pravda je odkrývání, anebo odkrytost. Podle toho jak, pak ještě uvidíme, že spíš odkrývání než odkrytost, odkrytost, to je příliš statické, že? Pravda je, jak už Hegel říkal, ne na konci, ale to je celej ten chod, celej ten pochod za pravdou. Takže pravda je odkrývání. Co odkrývá pravda? Ne skrytost skrytého vcelku, ale skrytost jednotlivého. Takže pravda v tomto světě se uplatňuje na dvou rovinách, nebo dvojím způsobem. Především, na první pohled, zjevně, tak, že si toho každé všimne, tak, že odkrývá skrytost jednotlivého, tj. dovoluje, abychom poznávali jednotlivé věci, jednotlivé souvislosti, a vyznali se ve věcech, a mohli s nimi pracovat, počítat, plánovat. Ale současně - nebyla by to pravda, kdyby zůstalo jenom u toho, a dokonce by u toho ani nemohlo zůstat, protože toto samo není možné jinak než na základě toho druhého, co je skrytější, co je méně nápadné, co si neuvědomujeme, čeho si nevšimneme, ale co je tím nejvlastnějším pro pravdu, totiž že umožňuje, aby se zjevila skrytost skrytého. To slovo zjevení jsem zavedl, to tam nepatří, to je jenom interpretační pomoc. A to zjevení, je něco i jiného než odkrytí, že, proto zavádíme ten termín. Skrytost skrytého proniká na tento svět také v souvislosti s tím, že pravda odkrývá skrytost jednotlivého. Ale toto dvojí nelze zaměňovat, nelze nechat splývat, to jsou dvě funkce pravdy, a zatím co ta první, nápadnější funkce, jako by nepotřebovala lidského subjektu, nebo jako by umocňovala, abychom zapomínali na lidský subjekt, abychom jej učinili něčím, co je nějak odstraněno ze hry, nebo co je v ideálním případě zanedbatelné, protože každá účast subjektu je jenom rušivá, způsobuje, že místo co by věci byly odhaleny, tak jsou

zesubjektivizovány. A proto ideálem vědy například je, ten subjekt vyšachovat, eliminovat, učinit jej zanedbatelným, a tu pravdu nechat zářit, nebo věc nechat zářit ve světle pravdy, bez účasti subjektu. To je ideál moderní vědy. Který je tady ale zpochybněn, a to proto, že se ukazuje, že za prvé pravda ve svém mnohem podstatnější funkci zjevuje skrytost skrytého, tj. zjevuje tajemství, a přitom tajemství zůstává tajemstvím, není zbavováno své podstaty, zůstává jakožto takové, a dokonce, jak můžeme ještě teda předem říci, že pouze díky tomu, že pravda a ve své nejhlubší podstatě, nebo ve svém bytostném určení, v tom, co je jí nejvlastnější, zjevuje tajemství, a tedy jenom otvírá cestu tajemství, sama se otvírá tajemství. Jenom díky tomu může odkrývat jedno tlivé skrytosti, nebo skrytosti jednotlivého, jednotlivin. A v této své podstatnější, základnější funkci pravda se neobejde, ona ani v té první, ale tam to ještě vypadá, jako kdyby ten subjekt tam hrál jen takovou formální roli a nevstupoval jako důležitý moment do celého toho vztahu. A tady se ukazuje, že to pra..., ta ne-pravda je v pravdě a s pravdou zjevována, jako tajemství, v jakési hluboké souvislosti, v nerozlučnosti s lidským pobytem. A že tedy to tajemství je zjevováno, tady se říká: proniká, lidským pobytem. Bez lidského pobytu tajemství nemůže proniknout do tohoto světa. Tak teď bych vás prosil ještě, vás dva, pana Šilara a pan Macka, aby k tomu ještě něco poznamenali z toho, co jsme ještě zapomněli, nebo co tam bylo navíc, nebo co jim napadlo třeba v průběhu úvah doma.

(M) Já jsem se snažil, aby mi moc nenapadalo, protože to měla být reprodukce...

(H) Jo, nechat to být, že?

(M) No ne že bych z toho chtěl vyklouznout, já to můžu přecíst, co jsem si napsal, ale ...

(H) No, a vám se nezdá, že bychom měli něco ... My jsme si vlastně jenom jinými slovy opakovali to, co jsme dělali minule, tak to vypadá, jako že jsme to dělali pro Pavla...

(K) Děkuji...

(H) Tak, žádné připomínky další? Tak bychom prosili pana Macka, aby pokračoval no vlastně ne, pokračoval. Vy jste to celý přednes minule, že? Takže my teď máme pokračovat sami, v tom probrání těch dalších odstavců. Tak, toho Waelhense-Biemela jste měli jenom k tomu prvnímu odstavci. Nebo říkal jste toho víc?

(Š) No tak já jsem posledně tady... já si teda nemyslím...

(H) No tak to můžeme nějak...

(M) My jsme to přerušili nějak, ne?

(H) No, rozhodně jsme to nedodělali, ale nevím, jestli ještě něco jsme si říkali z toho Biemela k tomu dalšímu odstavci. Rozhodně my jsme tady o tom už dál nemluvili.

(M) My jsme zůstali u toho Ur-wahrheit, asi...

(H) Aha, takže to úplně teda... Dobře. Tak možná – rozhodněte si to sami. Máte nějakou poznámku k těm, k tomu dalšímu odstavci, k tomu druhému odstavci, třeba nějakou nejasnost ...? Tak třeba hned v té první větě vidíme, že ... tam je svým způsobem důraz na to dění pravdy, a nikoliv tu statickost. Takže je přiměřenější říkat odkrývání než odkrytost, že poněvadž se tam říká, že se děje. To je tak jenom k tomu, co už...

(M) No a z tohodle i z toho, co jste předtím říkal, tedy vyplývá, že pravda umožňuje zjevení, že je v tom iniciativní, že? Že nebyť jí, tak k tomu zjevení by vlastně nedošlo.

(H) No, nevím, můžeme-li to takto formulovat. Něco, něco na tom je, ale – že je ta pravda aktivní, iniciativní? Z čeho tak můžeme soudit? Z čeho vy jste tak usoudil? ... Mně se zdá, že zatím bychom mohli říci, že to zjevení je umožněno člověkem, že je umožněno lidským pobytem. Ale pravdou? Jestli je někdo aktivní, tak je vždycky pobyt aktivní, že? Ale pravda že je aktivní? Tam se stále říká, že pravda, to je „nechat být“! Je to aktivita? My už jsme o tom taky hovořili. Samozřejmě to je aktivita, i když taková zvláštní.

(M) Dobře, nelze odmyslit ten subjekt, lidskej teda. Ovšem mně šlo jako o to, co je první, má-li dojít k tomu zjevení.

(H) To je hodně taková jako marxistická otázka, co je prvotní...

(M) Co má iniciativu...

(H) Iniciativu? Co má iniciativu? To jsme o tom hovořili v minulý kapitole, a ostatně minule jsme o tom hovořili i při tom prvním odstavci, co má iniciativu.

(M) Iniciativu má už... ta skrytost ...

(H) Tak! To je ta zcela základní aktivita a iniciativa ...

(Š) Člověk je na způsob toho, že je Lichtung tý ...

(H) No ale ani Lichtung sama o sobě by ještě nic neumožnila, kdyby ta ne-pravda, Ur-pravda, to tajemství se nesvětilo. To znamená: na prvním místě tady je skrytost, která se otvírá v pravdě, nebo při pravdy bychom taky mohli říct, ne centrálně, poněvadž samozřejmě v pravdě se odkrývá jednotlivé jsoucno. Ale ta skrytost se odkrývá, či místo toho odkrývá lépe bychom mohli říci: otvírá se – to jsme totiž, když se podíváme tam na začátek, tak tam, když jsme o tom hovořili, něco na to naráželo, o té otevřenosti, jak jsem zjistili, že nejenom subjekt se otvírá vůči..., ale že tam je nějaká otevřenost, že ta otevřenost předchází tomu vůbec, aby se člověk otvíral, člověk by se nemohl otvírat, kdyby nebylo otevřenosti. V tom otevřeném poli je možno teprve se otvírat. Ale v tom otevřeném poli už se něco děje, nejsem to já, který se otvírá vůči věci, nýbrž vůči věci v otevřeném poli. Otevřené pole samo už tu je, ukazuje... Takže my můžeme v tomto smyslu hovořit o tom, že skrytost se otvírá. A to je to nejzákladnější aktivní, co se tam děje. A subjekt samozřejmě má svou vlastní aktivitu. Ale v rámci té aktivity musí zavřít pus, musí umlknout, musí přestat manipulovat, přestat pracovat rukama, šťourat do něčeho, strkat do něčeho nos, člověk musí nechat být. Proč musí nechat být, to teď chápeme. Nejenom proto, aby ty věci nezmanipuloval, nýbrž aby přitom, jak manipuluje, nezmožnil, aby ta ne-pravda, to tajemství prozářilo jím jakožto lidským pobyt. Člověk musí umlknout, aby se stal tou světlinou, musí umlknout, aby bylo slyšet to tajemství. A tady v té druhé větě druhého odstavce se říká docela – až skoro moc radikálně, že pobyt-zde, pokud ek-sistuje, a to víme, co to je ek-sistovat, to je to vyčnívání ze sebe, to trčení do otevřenosti otevřeného, tedy pokud takto trčí do té otevřenosti otevřeného, udržuje to tajemství, udržuje vlastní ne-pravdu. První a nejrozsáhlejší ne-odkrytost. To je zvláštní: je to člověk, který udržuje tajemství. Tady zase si to můžeme při barvit k teologickým účelům. Tajemství zjevené tady nezůstává jako danost, jako fakt, jako faktum brutum, jednou se to zjeví a už je to tady, jako desky zákona. Desatero je jednou zjeveno, zapsáno na kus kamene, a už je to tady, od té doby. Ne, ne, tak to není. Zjevené tajemství není ničím daným jako kámen, musí být udržováno. A udržuje je člověk. Tajemství se zjevuje člověku, ale současně je pro něho výzvou, aby tajemství udržoval. To udržování tajemství, to je jakási tradice. Jeden člověk udržuje, dokud žije, pak musí předat někomu druhému. A tajemství takovýmto způsobem musí být udržováno. Máte připomínku?

(M) Tedy i to prvotní, to počáteční zjevení, je umožněný tím, že člověk ek-sistoval. Kdyby ten jeho pobyt nebyl ek-sistentní, tak by nepřijal, nebo nedostalo by se k němu to tajemství.

(H) Tedy, je otázka: k němu. To je otázka. Ale rozhodně jím by se nedostalo do tohoto světa. Jestli by se nedostalo k němu, to je, to ještě musíme zvážit. To zatím teda není vyloučeno. Je otázka, jestli to tajemství přece jenom nějakým způsobem neatakuje každé jsoucno, nejenom pobyt. To zatím vyloučeno nemáme, to si musíme nechat jako otevřeno. Já vždycky sáhnu v těchto případech k mravenečkům... Kdo ví, jestli tajemství nedosahuje k mravenečkům. Ale rozhodně skrze mravenečky nepřichází tajemství, aby bylo zjeveno v tomto světě, to je jisté. Ale jestli nepřichází k mravenečkům, to nemůžeme škrtnout. ... To další pokračování toho odstavce je jakási polemika proti té tradici, která vyústila v moderní vědu, a celkem vzato jsou jiné texty Heideggerovy, které nám umožňují dojít dál. Tady je to najednou na půl cesty zlomeno, je to jenom napověděno, a ...

(90minutová kazeta HITACHI, nečísl.)

(konec první strany)

(H) ... odhalit, porozumět souvislosti pravdy a ne-pravdy. No a když se ukáže, že ne-pravda jakožto tajemství je původní, původnější než pravda v tomto hlubším smyslu, a že z ní pravda vyrůstá, tak teď nám ukazuje Heidegger k třetímu stupni, kdy znovu mluví o pravdě, ne už o ne-pravdě, a tato pravda je spojována už nikoliv s pobytem, jako na tom druhém stupni, ale s bytím. Takže bychom to mohli tedy zopakovat. Na tom prvním stupni, kdy se odhalí, že nejde o shodu, nýbrž o odkrytost, tam jde o odkrytost jednotlivých věcí, jednotlivin. Pak se ukáže, že musíme jít o krok dál, a na té další rovině je v té souvislosti pravda – ne-pravda poukázáno na to, že ta ne-pravda jakožto tajemství je spjata s lidským pobytem, a tedy i ta pravda, která bez té ne-pravdy není možná, je také nějakým způsobem spjata s lidským pobytem, ale přece jenom už volněji, ještě nevíme přesně jak moc a jak to srovnat s tím, jak souvisí to tajemství, ta ne-pravda. Takže na té rovině lidského pobytu ta pravda a ta ne-pravda, pravda a tajemství, se týká jsoucna vcelku, a od toho se ještě odlišuje nyní další stupeň, pravda, která se týká, souvisí, je spjata, s bytím. Tedy jsoucno jednotlivé, jsoucno vcelku, bytí: to jsou ty tři stupně, tři schody. Tak to je ten druhý odstavec. Prosím vás, vy máte nějakou povinnost potom? Do kolika tady můžete bejt?

(S) Já tak do půl čtvrtý...

(M) Já taky asi tak ...

(H) Jo? Tak to je fajn, tak to ještě doženeme. No a teď – prosím vás, máte ještě připomínku k tomu druhému odstavci? Je ve Waelhensovi něco zajímavého?

(Š) ... rozebírá to objevovat, ten jeden význam znamená, že ten důraz na tu událostnost...

(H) Na to dění... My bychom mohli možná také v souvislosti s tím trojím schodem říci, že zatímco pravda na tom prvním schodě je odkrytost, na tom druhém je odkrývání, to je to dění, a teď ještě se ukazuje, co je pravda bytí. Ten důraz na dění, to je ten druhý schod. Kdežto ten první, tam to vypadá mnohem statičtěji, to je ta pokleslá forma, o který se mluví v tom druhém odstavci. A teď teda jak je to v tom třetím, co je tam zajímavých, nebo... Teď se tam znovu Heidegger vrací k pojmu svobody, a ukazuje, že nechání jsoucna být není nic pasivního, což už tam bylo několikrát řečeno předtím, ale že to je odhodlaný, tj. neuzamykající se vztah. Tady ovšem musíme sáhnout k němčině, k německému textu, protože tohle je velice nesrozumitelné, že. No, především to odhodlaný je entschlossen, přičemž tam víme, že hraje to schließen, geschlossen – už v tom odhodlaný tam musí nějaký ten zámek nebo klíč bejt, to se nepodařilo v překladu, a to entschlossene, čili to je odemknutý vlastně doslova přeloženo, etymologicky přeloženo, i když samozřejmě entschlossen je podle každého slovníku odhodlaný, rozhodnutý, tak se to vykládá, že to ent-schlossen, to jest odemknutý, od-nevím, jak ještě by se to dalo říct, to znamená, když odemknutý, že se nezamyká, nicht verschlossen, nezavírá se, je otevřený, nezavírající se. Je zajímavý, že se tady tím ukáže, že nejde o pasivitu, nejde o stav. Entschlossen, to není kvalita daná, hotová, entschlossen, když je něco entschlossen, tak to znamená, že se to nezavírá, neverschließt (vstupuje JST) ahoj, ahoj! Můžeš chvíli počkat? Mnoho věcí dohromady. Ještě jsem přišel pozdě, a ještě to... posad se prosím tě, je to chvílička... Tak, a tamto už jasně, kdežto to entschlossen můžeme ještě chápat ve smyslu pasivním, tak v tom das sich nicht verschließende Verhältnis, to znamená se nezavírajíc, neuzamykajíc, to je jasný, že tady je jakási aktivita z té druhé strany, že. To není otevřený, nýbrž otvírající se, nezavírající se. Takže svoboda v tomto smyslu není chápatelná jako nějaká vnější podmínka. Svobodu pro nás nikdo nemůže uspořádat, nikdo nám ji nemůže aranžovat. Svoboda spočívá v tom, že my sami se neuzamkneme, že my sami se otevřeme ... (?)

Ovšem, to má své meze v podmínce, za jakých okolností my se můžeme otevřít. To my víme, to už jsme si řekli, že člověk se může otevřít pouze v otevřeném poli. Kdyby nebylo otevřeného pole, nemůže se člověk otevřít. Tedy dříve než otevřenost, která je však nezbytná, to jest než jeho otvírání se, než jeho aktivita, kterou se sám otvírá, tedy nezavírá, kterou se nezabedňuje, nýbrž kterou se

stává otevřeným, tato jeho aktivita je možná pouze díky tomu otevřenému poli, protože kdyby nebylo toho otevřeného pole, nemá možnost se otevřít, nemá kde se otevřít, nemá vůči čemu se otevřít. Prosím... Já myslel, že jste něco chtěl. A na tomto vztahu, necháme teď to otevřené pole, na tom vztahu otevřenosti, toho, že se člověk otvírá, tedy otvírání se, nebo jak, strašně těžko se vyjadřovat česky ještě pořád, na tomto vztahu se zakládá veškeré vztahování. Pamatujeme, že to vztahování je Verhalten, das Sich-Verhalten, tedy to znamená současně chovati se vůči něčemu. A na tomto vztahu nejenom se zakládá to vztahování, ale z tohoto vztahu se přijímá příkaz ke jsoucnu. Co to je příkaz ke jsoucnu? My jsme o tom příkazu mluvili v těch minulých kapitolách, ale takhle to nikdy nebylo formulováno, příkaz ke jsoucnu. Tak stačí se zas podívat do toho německého textu: Weisung zum Seienden. Co to je ta Weisung? Česky když se řekne příkaz ke jsoucnu, tak to je velmi nesrozumitelné, že. Ale Weisung zum Seienden – Weisung, to je... Co to je Wegweiser? Ukazatel na cestě. Čili Weisung je ukazovati někam, ukazovat směr, dávat směr, dávat orientaci. Čili ta Weisung zum Seienden znamená pokyn, abychom se obrátili ke jsoucnu, to je ten pokyn, ten příkaz ke jsoucnu. To je příkaz, abychom se obrátili ke jsoucnu. To je důraz velice důležitý, protože vposledu všechno, to že tam je to tajemství, a že vlastně tamto ostatní že všechno stojí za pendrek, že se vo to nemusíme starat, že hlavně teda... Ba ne! To tajemství je neodlučně spjato s příkazem orientace ke jsoucnu. Přestože teda my v tom postupu k těm hlubinám jdeme od jednotlivého jsoucnu ke jsoucnu vcelku a k bytí, tak ten příkaz nám ukazuje cestu opačnou. My máme od bytí, z něhož vyrůstáme, jímž živi jsme hýbeme se i trváme, sami sebou, svým životem, tj. lidským pobytem, směřovat ke jsoucnu, k jednotlivým jsoucnům. To je ten příkaz. A jednotlivá jsoucnu máme odkrývat. Tedy ne že by to byla nějaká zbytečná, zanedbatelná záležitost. Je třeba odhalit ve vědě tu pokleslost, že se zapomíná, odkud jsme, odkud jsme přišli, odkud přicházíme. To je ta pokleslost, ale jít k jednotlivým jsoucnům a odkrývat je, no, k tomu máme ten nejpodstatnější příkaz, k tomu ukazuje samo tajemství. Ale ovšem tento vztah skrytí se přitom sám skrývá, když dává přednost zapomenutosti tajemství a ztrácí se v něm. To je taková zvláštní věc, že nejen je člověk nakloněn na to zapomenout, a jako kdyby to tajemství samo, jako rajskej plyn, člověka ukolébalo do jakési euforie uprostřed těch jsoucnu a nechalo ho zapomenout na tajemství samo. Čím to je, to zatím nemůžeme odhadnout, ale zjevně nám to tady Heidegger říká. Člověk se sice ve svém vztahování ustavičně vztahuje k jsoucnu, rozumí se k jednotlivému jsoucnu, ale ponejvíce se v tomto vztahování spokojí s tím či oním jsoucnem a jeho právě přítomnou zjevností. Tedy Heidegger říká samozřejmě: tedy máme příkaz ke jsoucnu, ale ta pokleslost spočívá v tom, že se tím spokojujeme, to není jediný příkaz. Je to příkaz, a my nesmíme na ten příkaz zapomenout. Ale to není jediný příkaz. To není jediný ukazatel, my nežijeme na jediné rovině, abychom mohli jít jenom jedním směrem, my zároveň musíme jít ještě na jiné rovině jinam. To je zvláštní důraz, na který musíme pamatovat a který mám svou váhu při tom tzv. nepředmětném myšlení, které do jisté míry, tedy celá ta diskuse kolem toho navazuje na Heideggera, ale na celou řadu ještě dalších autorů, a přesáhla tyhle možnosti. A tak tam jde o to, udělám paralelu, že předmětně míníme něco, ale žádné mínění, žádné vědomí, žádné myšlení nemá jenom předmětné složky. Má také nepředmětné složky. A nepředmětnými složkami se musíme také na něco zaměřit. Ty nemůžeme nechat bez kontroly. A tak právě když předmětně svým míněním, svou předmětnou intencí míříme na věci, tak nepředmětnými komponentami svého myšlení se musíme zaměřit jinam, a to stejně precizně, stejně metodicky a systematicky, jako to děláme s těmi předmětnými komponentami. To je velká analogie, která je vlastně zakotvena v tomhleto, co jsme tady teď přečetli. Člověk není bytost žijící na jedné rovině, a proto když se zaměří na jedné rovině na sever, tak ještě zůstává problémem, kam se má zaměřit na té druhé rovině. Ta zaměřenost na sever, to není jednoznačná záležitost, která jde napříč všemi rozměry, všemi poschodími. Člověk se sice vztahuje předmětně ke jsoucnu. Správně, k tomu má příkaz. Ale má ještě také jiný příkaz, musí se zaměřit ještě jinam. Člověk se zdržuje v běžném a ovladatelném také zde, kde jde o to první a poslední. To je ta zapomenutost. Také tam, kde jde o to první a poslední, to znamená o to tajemství, o to, co vůbec umožňuje, aby tady nějaký lidský pobyt byl – jak vy jste teď, pane Macku, před chvílí říkal, že vlastně ta pravda umožňuje, že totiž ten lidskej pobyt že vlastně umožňuje, aby ta pravda pronikala, aby to tajemství pronikalo, to by..., tak ovšem pravda, je, že sám ten lidský pobyt je možný jedině díky tomu, že tady to tajemství je, respektive že tady ta pravda bytí je. Poněvadž my jsme už viděli, že to

tajemství není to poslední. Tajemství je zjeveno a zůstává tajemstvím, ale skrze to tajemství se zjevuje pravda bytí, bychom mohli předběžně říct, co jsme tam takhle ještě neměli, ale to je ta souvislost toho třetího schodu s tím druhým. A člověk ovšem se někdy, nebo má tendenci, umožněnou a usnadněnou tím, že samo to tajemství skrývá svou skrytost, má dojem, že i když vstoupí na tuto rovinu, na tuto jinou rovinu, kde už nejde o to vztahování k jednotlivým jsoucnům, i když tedy je na jiné rovině, tak se stále ještě pohybuje, jako by byl uprostřed toho běžného a ovladatelného. Přičemž samozřejmě pravda bytí, to není nic ovladatelného, to je něco ovládajícího. A není to nic běžného, nýbrž něco naprosto mimořádného a jedinečného. No a teď tu vykládá, co to znamená, jak se pohybuje v tom jako kdyby, jako slon mezi porcelánem, bychom mohli říci. Tak to je ten třetí odstavec.

Čtvrtý, krátký odstavec, tam se připomíná, že tato usazenost ve zběžném, kterou si člověk přenáší i na tu rovinu, kde je nepřiměřená, že znamená vlastně, když člověk v tom zůstává zabalen, že má jakousi krustu kolem sebe, kterou neproniká skrytí skrytého, neproniká ono tajemství ve své skrytosti. I ve zběžném, tj. na té rovině toho prvního schodu, se samozřejmě vyskytují také záhady: věci ještě ne rozhodnuté, nevysvětlené, sporné. Ale to jsou jenom přechody a zastávky na cestách běžnými polohami, to jen dočasně jsme na takovém místě, ale když to objasníme blíže atd., zbavíme ten terén onoho bílého místa a zabudujeme do té známé a běžné mapy. Kde se připouští skrytost jsoucna vcelku jen mimochodem, jako jakási občas se hlásící hranice, propadlo skrytí jako základně dějství zapomenutí. Tady je polemika proti Jaspersovi. Zmiňuje to Waelhens? Jaspers totiž tvrdí, že člověk je člověkem, tím že naráží na hranice, a že ovšem nemůže nic za těmi hranicemi uchopit nebo nic ani mínit, k ničemu se dostat, nemůže ty hranice překročit, a jediné, čeho je schopen, je zážitek té hranice samé. To jsou ty mimořádné okamžiky, jimiž člověk je člověkem: zážitek smrti, konfrontace se smrtí třeba – to je ten zážitek hranice. A za to už člověk nemůže jít. Dál už nemá pojem, jímž by se k tomu dostával. To znamená: vědecká metoda selhává. Na hranici přestává myšlení fungovat. Já už musím přistoupit k něčemu jinému, a to jsou ty šifry. Místo pojmu mám šifru, jakýsi poukaz. Tedy proti tomu tedy polemizuje, i když samozřejmě jen náznakem, nevypracovaně, Heidegger, že toto, přesto že tam ta zkušenost hranice může být, je to stále ještě pokleslá existence, je to pokleslost pobytu, protože se tam jenom připouští skrytost jsoucna vcelku jen mimochodem jako jakási občas se hlásící hranice. Heidegger je přesvědčen, že to musí být stále tady, že z toho musíme žít. Proto třeba u Heideggera najdeme, že člověk je bytost, která žije ze smrti, ze vztahu k smrti. To znamená, že smrt není hranicí, nýbrž je čímsi konstitutivním pro plný lidský život, pouze pokleslý život na to zapomíná. A tedy je třeba počítat s tím, co je za hranicí. Dokonce člověk za tu hranici musí vstoupit – jakožto ek-sistující. Pobyt, jakožto ek-sistence, musí trčet za ta tu hranici, ne jenom mít zkušenost hranice. A to proto, že zapomenuté tajemství nepřestává být tajemstvím. Tím že na tajemství zapomeneme, je ještě neodstraníme. Ale zvláštní je, že zapomenutí propůjčuje tomu zdánlivému zmizení zapomenutého jakousi zvláštní přítomnost je to zvláštní, taková divná, nevlastní přítomnost. Ta skutečná přítomnost je, když to nevytlačíme ze svého vědomí. A když to vytlačíme, tak je tady najednou zvláštní, divná přítomnost toho tajemství. – No a teď se vrací teda, tím že se to zapomíná, tak člověk zůstává stát u toho, co je pro něho běžné. A co je pro něho běžné? Tady je zase takový zvláštní, velice hluboký Heideggerův výklad. Pro člověka není běžné to, co je kolem něho, jak bychom se domnívali, v čem nějak zdomácněl. Pro něho je běžné to, co sám vytvořil. Pro něho jsou běžné jeho vlastní výplody. Tomu musíme ovšem rozumět ne tak, že výplod člověka je např. telefon nebo kniha, protože ji vyrobil. Samozřejmě výplod člověka je i strom, který pojmenoval, tedy je to... A v tomto postavení má člověk tendenci si doplňovat svůj svět, – svůj svět, o tom se ovšem může hovořit, Uexküllova škola tomu říkala Umwelt, a žáci jako Petersen tomu říkal Eigenwelt, čili vlastní svět, okolí nebo vlastní svět. A tak ještě aby se to zdůraznilo, se tady říká svůj a „svět“ (do uvozovek). Čili to není vlastně svět v pravém slova smyslu, to je pouhé osvětí. A lidé si toto osvětí doplňují něčím novým, ale tím neruší to osvětí, tím to osvětí jen bobtná, narůstá, vybouluje se tu a tam, že, ale lidé v něm zůstávají stále zavřeni. V tom je právě ta pokleslost ek-sistence, že přestává trčet ven, že zůstává zavřena v osvětí, a tudíž přestává být v pravém smyslu ek-sistencí. A člověk si bere měřítko, z toho, co tam má v tom svém světě, a to jsou všechno jeho vlastní výplody, takže člověk si vlastně bere měřítko

z toho, co sám udělal, co sám vytvořil. To ovšem pak není žádné měřítko, to je jenom konvence. V této rovině, v tomto svém osvětí setrvává, ohlíží se stále po nových věcech, které by tam zahrnul, ale vůbec nemyslí na základ toho, odkud se vlastně nějaké měřítko bere, a na bytostné určení jeho udílení, čímž se naznačuje tedy, že toto měřítko, nemůže být stanoveno konvencí v rámci osvětí, v rámci toho, co člověk sám vytvoří, čili člověk si nemůže zvolit své měřítko podle své chuti a libovůle, ale musí mu být uděleno. Přestože postoupí k novým měřítkům a cílům, přehlédne se, pokud jde o bytostně určenou pravost svých měřítek. Tedy na tom je zajímavé, že najednou se přestává mluvit o člověku a mluví se o tom „se“, „man“. Pokleslá ek-sistence už není pobyt, ale je „man“. Ztrácí míru tedy, tím že ta měřítko volí jen podle své libovůle, je mu neprůhledná, nepřehledná bytostně určená pravostbvečí, protože chybí pravost měřítko – a člověk tedy setrvává vlastně sám u sebe. Toto je třeba v Sein u Zeit a na pozdějších místech, tomu Heidegger říká nihilismus: setrvávání člověka u sebe bez míry, která mu je udělena. A tam tedy můžeme mluvit o té pokleslé ek-sistenci vedle toho pokleslého ek-sistování o in-sistování. To se tedy vykládá jako setrvávání strnule na tom, co nabízí ono jsoucno jakoby od sebe a o sobě otevřené. Jakoby: nám se to osvětí zdá jakoby otevřené, my se v něm můžeme „svobodně“ dívat kam chceme, my je zvládáme měřítky, která jsme si sami zvolili, na kterých jsme se dohodli, ale vlastně jenom strnule zůstáváme na tom, co se nám takto nabízí, strnule, i když tam zavádíme nové a nové předměty, nová jsoucna, protože konec konců i tato jsoucna nejsou tím čím jsou, nýbrž jsou jenom našimi výtvoři, my je vidíme jenom prostřednictvím té manipulace, prostřednictvím toho zacházení. A ovšem také v této uzavřenosti osvětí, této uzavřenosti institující ek-sistence to tajemství není vytlačeno, není ztraceno, je tam, vládne tam dokonce, panuje ale ovšem jako zapomenuté, a tedy ve svém bytostném určení neurčité, zneurčitělé se tady říká, to je šílený slovo, bytostné určení pravdy. Tajemství tedy zůstává bytostným určením pravdy, ovšem je zapomenuto a je zbaveno své bytostné nikoli určitosti, nýbrž svého bytostného určování, že. Už jakoby bytostně neurčuje. Tak to je ten poslední odstavec, rychle zvládnuto. Prosím vás, ještě máme – ne, nemáme. Je půl. Tak kdybyste si ještě do příště, máte-li připravili poznámky, že bychom tohle ještě dodělali. Já si myslím, že nejdůležitější je ten první odstavec, tomu jsme taky věnovali nejvíc času. To ostatní jsou poukazy, které budeme držet v paměti, ale celkem... Ale pokud byste měli nějaké poznámky, že tam je něco nejasného, nebo že by se tam mělo ještě něco podotknout, na co jsme zapomněli, tak prosím vás si to připravte. Bylo by dobře, kdybyste si vy dva připravili ještě, je-li tam něco zajímavého, z toho Waelhense-Biemela, k tomuhle. A teď bychom si ještě rozhodli, kdo příště zreferuje tu sedmou kapitolu. Vypadá to s vámi, Pavle, velmi špatně...

(K) Já o tom vím...

(H) Tak co tomu říkáte – není to tak dlouhý, jen 5 odstavčků, některý docela krátký, ten druhý například... jo? No a vy se podíváte ještě na toho Waelhense-Biemela z té sedmičky, jo? Když vy to máte pořád u sebe!

(Š) Vždyť já nic nenamítám...

(H) Vy taky nic nenamítáte, že?

(D) To je tak už...

(konec)